

Már a felső nagyköves réteg elbontását követően, a várfal belső oldalának támaszkodva előkerült egy 190×140 cm nagyságú, kővel alapozott elpusztult kályha maradványa. A kályha környezetében feltártuk annak pusztulási rétegét, melyből nagy mennyiségű, részben in situ csempeanyag került felszínre. A kályha pusztulásának idejét az egyik csempében talált 1557-es I. Ferdinánd által veretett ezüstdénár keltezi. A cserépkályhát és a hozzá tartozó épületet, melynek nyomait azonban nem találtuk meg, 1557. után, talán a vár egyetlen 1567-es ostroma során pusztíthatták el. Ezt követően a területen új épületet, eddigi tudomásunk szerint, már nem emeltek.

A cserépkályha alatt átlag 15–20 cm vastag, a D-i várfal belső síkjára felfutó paticsos és faszenes pusztulási réteg húzódik. Ebből a kályha alatti rétegből pár darab Árpád-kori fazék oldal- és fenéktöredéke és egy a neolitikus kultúrához tartozó edény peremtöredéke is felszínre került.

A cserépkályhától ÉK-re egy utólagosan ásott szemetegödröt bontottunk ki. Ebből nagy mennyiségű vékony falú, fehér, festett, ill. mázas főzőedény, velencei típusú üvegpalack töredékei, fémtárgyak kerültek felszínre. A gödröt és leletanyagát egy 1610-ben, III. Vasa Zsigmond idejében vert lengyel 3 garasos érme keltezi.

Szelvényünk helyét a vár egyik utolsó, 1674-es inventáriuma alapján határoztuk meg. A várkapu közelében, a külső vár D-i fala mentén ez az összeírás a német katonák és a magyar hajdúk házeit említi. Ezzel ellentétben a területen a cserépkályhán kívül épülethez kapcsolható más régészeti jelenség nyomát nem találtuk. A szelvény É-i részében a mai felszín alatt 50 cm-rel már az altalaj sziklája jelentkezett.

Figyelemre méltó az előkerült csekély számú Árpád-kori lelet jelenléte, melyek természetesen még nem perdöntő bizonyítékai az írott forrásokban említett 13. századi vár meglétének. Ehhez Szádvár további, akár több évtizedig is elhúzódó módszeres régészeti feltárása szükséges.

GÁL-MLAKÁR VIKTOR

503. Sződliget, Csörögi-dűlő

(Pest megye) A, Kk?

Csörögi-dűlő I. lh. (KÖH 71779): 2010. szeptember 22. és október 29. között megelőző feltárást végeztünk a lelőhelyen. Az M2 autópálya és a 2. sz. főút közti lehajtó nyomvonala É–D-i irányban középen vágja át a lelőhelyet. A 12 390 m² nagyságú területen 77 régészeti objektumot tártunk fel, ezek funkció szerinti megoszlása a következő: 6 ház, 26 gödör, 41 cölöplyuk/oszlophely, 3 kút, 1 sír. Az objektumok foltjai (a sír kivételével) a humusz alatti, erősen kavicsos altalajon, ill. a humusz alatti, sárga futóhomokkal elfedett szubhumuszban jelentkeztek. A házak földbe mélyítették, négyzetes vagy szabálytalan téglalap alakúak. A 26. és 83. sz. ház Ny-i sarkában egy halomban heverő kövek kemencéhez

tartozhattak. A 26. sz. épület alján tapasztott padló maradványait, az É-i oldal mellett oszlophelyet sikerült megfigyelni. A 83. sz. ház K-i sarkában a járósínt alá ásott csecsemő váza feküdt. Az oszlophelyek többsége a feltárt terület DNy-i részén, egy ÉNy–DK-i irányú enyhe kiemelkedésen helyezkedett el.

Valamennyi települési objektum – a bennük talált kerámia alapján – a késő avar korra (8–9. sz.) keltezhető. A kerámiaanyagban a kézzel formált és a kézi korongon készült edénytöredékek egyaránt megtalálhatók, az utóbbiakra a párhuzamos-, és hullámvonalköteg díszítés jellemző. Előkerült két, négyzetes bepecsételéssű töredék is. A kerámián kívül az objektumok betöltése nagy mennyiségű állatcsontot is tartalmazott, és szinte mindegyikben volt több-kevesebb kő. Több objektumban találtunk római kori tégladarabokat.

A lelőhelyen egyetlen temetkezés került elő: a 83. sz. sírt a humuszba ásták, sírfolt nem rajzolódott ki körülötte. Az erőteljes testalkatú, felnőtt egyénhez tartozó váz a mellette talált bronz ruhakapocs alapján késő középkori vagy újkori.

Csörög, 29/5. lh. (KÖH 11726): 2010. szeptember 22. és október 7. között próbafeltárást végeztünk az M2 autópálya Vác–sződligeti lehajtójának nyomvonalán, a nyomvonal 29/5. sz. lelőhely melletti szakaszán. A próbafeltárássra kijelölt területet 12 db, 2 m széles, ÉNy–DK-i irányú kutatóárokokkal vizsgáltuk meg, összesen 1476 m²-t.

A kutatóárkokban a felső talajréteg alatt régészeti objektumok foltjait dokumentáltuk, gödröket, árkokat, amelyek a környezettel elváló sötét betöltéssel jelentkeztek. Foltjuktól edénytöredékeket és állatcsontokat emeltünk ki, koruk a kerámia alapján a késő avar korra tehető. A próbafeltárás eredménye alapján megállapítottuk, hogy a lelőhely a nyomvonala is áthúzódik.

Az átvizsgált terület D-i szélén ásott 8. kutatóárokban még 3 objektum foltja került elő, ami arra utal, hogy a lelőhely ebbe az irányba tovább húzódik. Lehatárolása további kutatóárkokkal lehetséges.

KŐVÁRI KLÁRA

504. Szőkedencs, Temető

(KÖH 46613)

(Somogy megye) Á, Kk

2010. augusztus 17–18-án régészeti megfigyelést végeztünk a temetőben lévő hársfa megóvását szolgáló védőfal építésénél. Az alapozáskor a fától D-re megtaláltuk a – már korábbi adatok alapján feltételezett – középkori templom K-i szentélyének maradványait. Ez a jelenlegi temető sírjaitól K-re van, hajóját a sírok bolygatják. Megállapítottuk, hogy a fa köré tervezett körárok rombolná a templom maradványait. Ha megkeressük a falakat, megállapítjuk a templom helyzetét, azt a fa körülárolásakor figyelembe tudják venni, a falat úgy tudják áttervezni, hogy a romok ne sérüljenek. Ekkor mindössze 1–2 ásonyomot szedtünk le, feltárást természetesen nem

végeztünk. Megtaláltuk a szentély falát. A kirajzolódó maradványokat dokumentáltuk.

Október 20–22. között feltártuk a templom szentélyét. Árpád-kori eredetű, félköríves szentélyű téglatemplom maradványait találtuk meg. A templomfalak alapozása elég jól megmaradt, csak a K-i részen bolygatta néhány újkori – feltehetően a templom lerombolása utáni időszakból, a 19. sz. elejétől származó – sír. A felmenő falak viszont csak kisebb területen maradtak meg 1–2 téglator magasságig. Az alapozásban a téglatorok földrétegekkel váltakoztak. Az É-i szelvényfalon jól látszott egy É–D irányú fal nyoma. Északról újabb helyiség – sekrestye, esetleg torony – csatlakozhatott az épülethez, sajnos ez a fal a hársfánál van, nem lesz kibontható. Kevés késő középkori kerámiát és néhány vasszőget találtunk.

Munkatársak: Nyári Zsolt, Gál Zoltán, Balla Krisztián.
MOLNÁR ISTVÁN

505. Szűr, Szőlőföldek II. (KÖH 30770)

(Baranya megye) I

2010. április 28–29-én a Horvát Tranzit gázvezeték nyomvonalán a HT-70 jelű régészeti lelőhelyen megelőző feltárást végeztünk.

Egy ÉNy–DK-i irányú domboldalon a dombtető felől, azaz Ny-i irányból kezdtük meg a humuszolást. Először sekélyen sárga, majd egyre mélyebben vörösesbarna altalaj jelentkezett. Ebben a rétegben került elő a kitűzött terület közepe táján egy temetkezés nyoma. További régészeti jelenséget nem találtunk, ezért a domboldal alján az egyre vastagabb lemosódott rétegben már csak kutatósávot húztunk. Az előkerült egyetlen objektum egy bizonytalan korú korhasztásos temetkezés, amelyben két felnőtt emberi váz került elő. Mindkét váz nyújtott, egyiket a hátára, másikat félig a jobb oldalára fektették, csak így férhetett el a két ember számára szűk sírgödörben.

VOICSEK VANDA

506. Szűr határa

(Baranya megye) Ő, Ró

2010 nyarán a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai megelőző feltárást végeztek a Városföld és Drávaszerdahely között építendő DN800 gázvezeték építése által érintett régészeti lelőhelyeken.

Szabad-földek (HT-71 lh., KÖH 30796): A lelőhely feltárása 2009 őszén megtörtént, 2010. július 9–12. között újabb 156 m² bizonyult régészeti fedettné. A Szébeny–Szűr útszakasz és a Geresdlak–Himesháza útszakasz közötti területen 2 árok, 1 nagyobb és 2 kisebb gödör került elő. Leletanyaguk igen szegényes, de megegyezik a már korábban feltárt, őskori leletanyaggal.

Szőlő-földek I. (HT-69 lh., KÖH 30825): A lelőhely feltárása 2009 őszén megtörtént, 2010. július 8–10.

között újabb 223 m² bizonyult régészeti fedettné. Három objektum – 1 ház, 1 kemence, 1 gödör – került elő. A kelta típusú ház Ny-i sarkában volt a kemence, padlóján több egész fazék volt lefordítva. Leletanyaga a korábban feltárt anyaggal egyezik meg, azaz római kori.

LIGNER JÁCINT

507. Tamási határa

(Tolna megye) Ő, LT, Ró, Á, I

2010. november 11-én tavaszi időben terepbejárást végeztem Tamási K-i határában, a Koppány folyó, majd a 61. sz. főút mentén.

Erdőrész (KÖH 76377): Erdőrész K-i felén, az utolsó ház után, a Koppány-parti dűlőút É-i felén elszórtan néhány kelta és ismeretlen őskori cserepet gyűjtöttem.

Kenderföld I. (KÖH 76381): A Koppány É-i felén, a Kenderföld DNY-i szögletében fekvő kiemelkedés kb. 100 m hosszan szórványosan őskori cserepeket gyűjtöttem.

Kenderföld II. (KÖH 76383): Az előző lelőhelytől K-re, a 61. sz. út által átvágott enyhe lankán, az úttól délre kevés jellegtelen őskori cserepet találtam.

Kenderföld III. (KÖH 76385): Az előző lelőhelytől K-re kb. 500 m-re, egy ÉNy–DK irányú kiemelkedés néhány markáns foltból közepes sűrűségben őskori töredékeket és temetőre utaló emberi koponyatöredéket is gyűjtöttem.

Kenderföld IV. (KÖH 76387): Az előző lelőhelytől K-re további kb. 250 m-re, a legmagasabb részen Árpád-kori cserépbográcsperemet, pár jellegtelen oldaltöredéket és egy – talán emberi – csonttöredéket találtam.

Kishenye (KÖH 76379): A Koppány D-i felén, a kishenyei bekötőút K-i oldalán, a folyóval párhuzamosan kevés ismeretlen őskori, valamint római kerámiát és néhány téglatöredéket találtam kb. 150 m hosszan.

K. NÉMETH ANDRÁS

508. Tass határa

(Bács-Kiskun megye) U, B, Ró, Sza, A, Á, Kö, Kú

A Nabucco gázvezeték Csongrád és Bács-Kiskun megyét érintő nyomvonalszakaszára készítenő örökségvédelmi hatástanulmányhoz kapcsolódó terepbejárásokat 2009. december 7. és 2010. május 25. között végeztük. A beruházás a két megye területén áthaladva összesen 23 település közigazgatási területén valósul majd meg. A tervezett 177 km hosszú nyomvonal mindkét oldalát 100–100 m szélességben vizsgáltuk. A terepi felderítés időpontjában a külterületi szakasz meghatározó részét (kb. 21%-át) már sűrű vetés borította, nagyjából hasonló arányban (kb. 19%) fordult elő erdő, rét, legelő, ill. gazzal fedett terület, melyeken szintén nem lehetett terepi kutatást végezni. Összességében a külterületi szakasznak mindössze 60%-a bizonyult terepbejárásra alkalmasnak.

A Tass külterületén végzett munka során két ismert lelőhelyet érintettünk: *Bak-ér holtága (KÖH 27228), He-*